

NUTQ KAMCHILIKLARINING OLDINI OLISH VA BARTARAF ETISHNI O'RGANISH UCHUN LOGOPEDIYA FANINING BOSHQA FANLAR BILAN O'ZARO BOG'LIQLIGI

Jozilova Diyora Rashid qizi

Ergasheva Gulshan Xabibullo qizi

Najmiddinova Shagzoda Abdumalik qizi

JDPU Logopediya yo'nalishi

2- kurs talabasi

Email:@diyorajozilova@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada logopediya fanining nutq kamchiliklarini oldini olish va bartaraf etishda boshqa fanlar bilan o'zaro bog'liqligi o'rganiladi. Logopediya psixologiya, tibbiyot, pedagogika va lingvistika kabi fanlar bilan uzviy aloqador bo'lib, ular orqali nutqning normal rivojlanishi va kamchiliklarni bartaraf etishning samarali usullari ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: Logopediya, nutq kamchiliklari, psixologiya, tibbiyot, pedagogika, lingvistika, nutq buzilishlari, integratsion yondashuv, maxsus ta'lim

Аннотация: В данной статье изучается взаимосвязь науки логопедии с другими науками в предупреждении и устранении речевых недостатков. Логопедия тесно связана с такими науками, как психология, медицина, педагогика и лингвистика, посредством которых разрабатываются эффективные методы нормального развития речи и устранения недостатков.

Ключевые слова: Логопедия, дефекты речи, психология, медицина, педагогика, лингвистика, речевые нарушения, интеграционный подход, специальное образование

Annotation: This article examines the interdisciplinary connections between speech therapy and other fields in preventing and addressing speech disorders. Speech therapy is closely interrelated with disciplines such as psychology, medicine, pedagogy, and linguistics, through which effective methods for normal speech development and elimination of deficiencies are developed..

Keywords: Speech therapy, speech disorders, psychology, medicine, pedagogy, linguistics, speech impairments, integrative approach, special education

Bugungi kunda nutq kamchiliklari inson hayotida jiddiy qiyinchiliklar tug'dirishi mumkin. Bu masala nafaqat logopediya, balki bir qancha fanlarning o'zaro hamkorligini talab qiladi. Ushbu maqolada nutq kamchiliklarini oldini olish va bartaraf etishda logopediya fanining boshqa fanlar bilan o'zaro bog'liqligi tahlil qilinadi. Nutq rivojlanishida sog'lom muhit va vaqtida ko'rsatilgan yordam muhim ahamiyatga ega. Profilaktik choralar quyidagilarni o'z ichiga oladi: Bola rivojlanishini erta kuzatish: Bolaning nutq rivojlanish bosqichlari (birinchi so'zlarni aytish, oddiy gaplarni tuzish) yoshga mos tarzda shakllanishi kerak. Agar bu jarayonda orqada qolish kuzatilsa, logoped va pediatr yordamiga murojaat qilish lozim. Oilaviy qo'llab-quvvatlash: Oila a'zolari bolaning nutq rivojlanishiga faol yordam berishi kerak. Bolaga savollar berish, ertaklar o'qib berish, nutq o'yinlarini tashkil qilish bu jarayonni tezlashtiradi. Maktabgacha ta'lim

muassalariishi: Bolalar bog'chasida maxsus nutqni rivojlantirish dasturlari joriy etilishi kerak. Ushbu dasturlar orqali bolalar talaffuz va grammatika jihatidan to'g'ri nutq shakllantiradilar. Tibbiy tekshiruvlar va maslahatlar: Nutq apparati va eshitish organlari faoliyatini muntazam tekshirish orqali nutq buzilishlarini erta aniqlash va oldini olish mumkin. Ota-onalarning bilimni oshirish: Nutq muammolari va ularning belgilari haqida ota-onalarni xabardor qilish profilaktik choralarning samaradorligini oshiradi. L.S. Vygotskiyning fikricha: "Nutq va fikrlash insonning ijtimoiy rivojlanishida uzviy bog'liq". U nutq kamchiliklarini bartaraf etishda ijtimoiy muhit va pedagogik yondashuvning rolini ta'kidlaydi. Uning nazariyasiga asoslangan holda, bolalarda nutqni rivojlantirish uchun muloqotga boy muhit yaratish lozim.

Logopedik mashg'ulotlar - bu nutq va tilni rivojlantirishga, nutq qobiliyatlarini yaxshilashga, shuningdek, nutqdagi kamchiliklarni tuzatishga qaratilgan maxsus mashqlar majmuasidir. Bunday mashg'ulotlar, asosan, nutq rivojlanishida kechikishlar, talaffuzdagi nuqsonlar, ovoz va nutq muammolari, shuningdek, psixologik va nevrologik xususiyatlarga ega bo'lgan bolalar yoki kattalar uchun o'tkaziladi. Logopedik mashg'ulotlarda til va nutqni yaxshilash, eshitish qobiliyatini rivojlantirish, ko'nikmalarni shakllantirish va boshqa turli mashqlar bajariladi. Mashg'ulotlar quyidagi maqsadlar bilan o'tkaziladi: Nutqning to'g'ri talaffuzi. Nutqni tushunish va ifodalash qobiliyatlarini rivojlantirish. Til o'rganishda va nutqdagi nutq xatoliklarini tuzatish. Psixologik muammolarni hal qilish (agar mavjud bo'lsa). Logopedlar, bu mashg'ulotlar yordamida, bolalar yoki kattalarning nutq kamchiliklarini aniqlaydi va ularni bartaraf etishga yordam beradi. Logopedik mashg'ulotlar nafaqat nutq va tilni rivojlantirish, balki nutqdagi turli muammolarni aniqlash va tuzatishga ham yordam beradi. Ushbu mashg'ulotlar, asosan, quyidagi yo'nalishlarda olib boriladi: Talaffuzni yaxshilash: Talaffuzdagi nuqsonlar, masalan, tovushlarni noto'g'ri yoki noaniq aytish (misol uchun, "r" yoki "s" tovushlarini noto'g'ri talaffuz qilish) logopedik mashg'ulotlarda tuzatiladi. Bu jarayonda maxsus mashqlar va metodikalar yordamida tovushlarni to'g'ri talaffuz qilish o'rgatiladi. Nutqning strukturasi va grammatikasi: Nutqning sintaktik (grammatik) qoidalari va tuzilishini to'g'rilash. Bu, masalan, jumalarni to'g'ri qurish, so'zlarni o'zaro bog'lash va mantiqiy nutq yaratishga yordam beradi. Nutqni tushunish va ifodalash: Nutqni tushunish qobiliyati pasaygan bolalar uchun, ular tinglagan nutqni to'g'ri tushunish va unga javob berish o'rganiladi. Shuningdek, nutqni aniq va ravon ifodalash, fikrlarni tartib bilan aytish o'rganiladi. Ovoz va artikulyatsiya: Ovozning kuchayishi yoki zaifligi bilan bog'liq muammolarni hal qilish. Artikulyatsiya mashqlari yordamida nutqning aniq va ravon bo'lishi ta'minlanadi. Logopediya (nutq terapiyasi) - bu nutq va til rivojlanishi, talaffuz, so'zlashish, va boshqa nutq bilan bog'liq qobiliyatlarni o'rgatish va yaxshilashga qaratilgan ilmiy- amaliy soha. Logopediya, ko'plab boshqa fanlar bilan bevosita aloqada bo'lib, ularning bilimlari va metodlari logopedik ishlanmalar jarayonida qo'llaniladi. Quyida logopediya fanining ba'zi muhim sohalar bilan o'zaro bog'liqligi keltirilgan: Psixologiya bilan bog'liqlik: Logopediya va psixologiya o'rtasida mustahkam aloqalar mavjud. Psixologiya nutqning psixologik asoslarini, rivojlanishini va nutq bilan bog'liq psixologik holatlarni o'rganadi. Misol uchun: Psixologik tahlil: Logopedik yondashuvlar bolalar yoki kattalardagi nutq muammolarini aniqlashda psixologik metodlarni qo'llaydi, masalan, bolalarning psixologik rivojlanishi va nutq o'rtasidagi aloqani o'rganadi. Motivatsiya: Nutq terapiyasida odamlarning motivatsiyasini tushunish va uni to'g'ri yo'naltirish muhim ahamiyatga ega. Nevrologiya bilan bog'liqlik: Nevrologiya va logopediya o'rtasidagi bog'liqlik, asosan, miyaning turli qismlarining nutq va tilni boshqarishdagi roliga asoslanadi. Masalan: Qattiq neurologik holatlar: Miya yokiasab tizimi bilan bog'liq kasalliklar (masalan, insult yoki neyrodegenerativ kasalliklar) nutq rivojlanishida kechikishlarga yoki buzilishlarga olib kelishi mumkin. Miya faoliyati: Logopediya miyaning nutq bilan bog'liq qismlariga (masalan, Broka va Wernicke maydonlariga) asoslanib, miyaning nutqni boshqarishdagi rolini

o'rganadi. Antropologiya va lingvistika bilan bog'liqlik: Logopediya lingvistika va antropologiya kabi ijtimoiy va madaniy fanlar bilan ham bog'liq. Bu aloqalar logopedning nutq va tilni rivojlantirish jarayonida foydalanadigan metodikalarni kengaytiradi: Lingvistika: Nutqni shakllantirish vatahlil qilishda lingvistik metodlar muhim ahamiyatga ega. Nutqning fonetik, fonologik, grammatik va leksik tahlili logopediya ishida qo'llaniladi. Antropologiya: Madaniy va ijtimoiy omillar til rivojlanishiga ta'sir qilishi mumkin. Logopediya bolalarning madaniy va ijtimoiy muhitiga e'tibor qaratadi. Pedagogika bilan bog'liqlik: Pedagogika bilan logopediya o'rtasidagi bog'liqlik juda katta. Nutq va tilni o'rganish bolalarning ta'lim jarayonida muhim o'rin tutadi: Erta ta'lim: Bolalar maktabgacha ta'lim bosqichida logopediya va pedagogik yondoshuvlar birgalikda ishlaydi, chunki bolalar nutqini rivojlantirish ularning umumiy rivojlanishiga yordam beradi. Ta'lim muammolari: Ba'zi bolalardan nutq muammolari ta'limdagi qiyinchiliklarga olib keladi, shuning uchun logopedlar pedagoglar bilan hamkorlikda ishlaydi.

Xulosa o'rnida shuni aytish kerakki Logopediya fani, nutq va til rivojlanishini o'rganish bilan birga, ko'plab boshqa fanlar bilan chambarchas bog'liqdir. Bu fanlarning hammasi logopedik ishlarda birgalikda ishlab, samarali natijalarga erishishga yordam beradi. Psixologiya, nevrologiya, lingvistika, pedagogika, fiziologiya va ijtimoiy ish kabi sohalar logopedik mashg'ulotlarda muhim rol o'ynaydi, chunki ular nutq va tilning rivojlanishi, psixologik va fiziologik holatlar, hamda madaniy-ijtimoiy omillarni inobatga olishga yordam beradi. Shuning uchun logopediya, boshqa fanlar bilan o'zaro aloqada bo'lib, nutqdagi kamchiliklarni aniqlash va tuzatish jarayonini yanada samarali qilishga xizmat qiladi. Bu fanlar o'rtasidagi hamkorlik, nutq terapiyasini rivojlantirish va uning ta'sirini kuchaytirish uchun zaruriy shartdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Yusupova P. Maktabgacha tarbiya pedagogikasi. -T.: Ukituvchi, 1993.
2. Vygotsky, L. S. (1983). Thought and Language. Cambridge, MA: MIT Press.
3. Luria, A. R. (1973). The Working Brain: An Introduction to Neuropsychology. London: Penguin Books.